

TÓTH ÁGNES

Csendélet

A vonatfütyty hisztérikusan szántott végig a szunnyadó háztetők felett, majd a vonatkerekek fémes csattogásába ölte magát. A töltés alatt részegen kanyargó utca valamennyi kutyája éktelen ugatásra fakadt, és a verebek ijedt rebbenéssel szakadtak ki az akácfák tüskés karjai közül. A zöldre festett földszintes ház udvarán ebben a pillanatban harsant fel Borosné repedt rikoltása, amit a pinceajtó nyikorgása úgy kísért, mint egy hascsikarásban szenvedő szellem.

– Hogy az a magasságos atyaúrsten nyuvassza meg azt a telhetetlen bélű nyomorultat, aki ellopta a drága szőlőimet!

A testes asszonyság felbőszülve tört elő a pince mélyéből, és hunyorogva nézett körül, de az udvaron csak a rozsdás szivattyús kút és a vén diófa tartózkodott, melynek alsó ága ijedten engedte el legnagyobb termését, meggyalázva azokat a gyér hajszálakat, amelyek még ragaszkodtak az asszony koponyájához.

– Ha élne az én drága megboldogult uram, most jól elhúzná a nótáját a bitang tolvajnak – dohogta nyakát behúzza, fejét tapogatva, majd gyilkos pillantást vetett az egyik udvari ablakra, amely mögött meglibbent a függöny.

Hatvan körüli volt, arca kelt tészta, szája sült alma, szeme apró egres, nyugdíja hideg vízre sem elég. Egész nap nipppek alá való csipketerítőket és díszes kulcstartókat horgolt, s kisebb-nagyobb sikerrel eladogatta őket a piacon. Borús napjain mindenkibe belekötött, ordibált, intrikált, fenyegetőzött, majd bezárkózott, és emlékeinek vékonyka takarója alá menekült. Derűs óráiban az udvar magára hagyott zabigyerekét, Danikát istápolta, akinek anyja az utcán kereste a bajt és a boldogulást. Palacsintát sütött neki, és folyton pincék mélyén lapuló kincsekről mesélt, meg arról, hogy ha ezekből csak egyre is rátalálna, egy szép márvány sírkövet állíttatna elhunyt urának és jómagának. Amikor ideért a beszédben, mindig megtörölte a szemét.

A szél rángatni kezdte a fa ágait, és a diók sűrűn potyogtak a macskakövekre, ezért

az asszony takarodót fűjt. Amikor behúzza maga után mustárszínű ajtaját, az udvar ölébe béke ült.

Eszter kisasszony, aki az udvari szobák egyikét műteremnek bérelte, ellépett az ablaktól, hátravetette makrancos vörös fűrtjeit, kivette fogai közül az ecsetet, és néhány görbületet végigsimított a vásznon. Cigaretára gyújtott, térdig leszívta a füstöt, és hátrább lépve szemügyre vette alkotását.

– Pompás – állapította meg –, majd nagyot fújva ezüstszürke ködbe burkolta a festményt.

Pár hónapja fejezte be képzőművészeti tanulmányait Bukarestben, ahol rövid idő alatt hírnévre tett szert, sőt kiállított vizsgaképeit jó pénzért azonnal felvásárolta egy neves műkereskedő. A lány azzal a szándékkal szállt le a gyorsról a nagyváradi vasútállomáson, hogy majd itthon, Körös-parti szülővárosában bontogatja ki képzeletének szárnyait, ám azok a szárnyak mind a tegnapi napig csak verdestek, míg végre némi adrenalintól hajtva megtörtént a nagy felemelkedés.

Elégedetten törölgette ecseteit, miközben kinézett az öreg diófára, mely anyai érzésekkel ringatta zöld fejű gyermekeit. Aztán Eszter pillantása belebotlott a ferde vállú szivattyús kútba, és szép szemöldöke csúnyán összerándult.

Az udvarban négy család lakott, és bár nemzetiségre, szakmára és műveltségre különböztek, mégis békésen megfértek egymás mellett, leszámítva azokat a sűrűlódásokat, amelyek mindig a közös vízóra leolvasása után, a számla elosztásakor jelentkeztek. Ilyenkor a pénzbegyűjtő Borosné hangja túlszárnyalta a köpcös suszter baszuszusát, a görbe hátú postai tisztviselő baritonját, sőt Micikének, a külváros konzumnőjének hisztérikus szopránját is. Mivel a vízfogyasztók száma két hónapja új taggal szaporodott, megtudhatták, milyen egy harcias festőkisasszony erős altja, amikor azt kiabálja, hogy nem száll be a közös vízdíjba, mert ő több terpentint fogyaszt, mint H₂O-t! Ezért Borosné, aki amúgy is ellenszenvvel

viseltetett a különc hölgy iránt azóta, hogy az betette a lábát a bérelt lakásba, másnap meg akarta akadályozni, hogy az megtöltse agyagkorsóját a kútnál, aminek következtében a cserépedény több darabban adta vissza testét az anyaföldnek. Eszter kisasszony elkapta a barhentruhát az özvegy mellén, és egészen közel rántotta magához.

– Maga elvetemült primitív perszóna! Most már azért sem fizetek egy vasat sem, hiszen ez a művészi értékű korondi agyagkorsó többet ért, mint az a vízmennyiség, amit én itt hébe-hóba elhasználok. Érti, amit mondok, maga vén boszorka? Tudhatam volna, hogy a háziúr nem ok nélkül adta ki olyan nevetségesen olcsón ezt a külvárosi műtermet. A szomszédok megmondták, hogy maga eddig mindenkit elűzött ebből a lakásból. Csak tudnám, hogy miért. De ez egyszer emberére akadt a személyemben! Majd meglátjuk, kettőnk közül ki fogja innen hamarabb szedni a sátorfáját! – Ellökte magától az öregasszonyt, és berobogott a műterembe, majd egy másodperc múlva felrántotta az ajtót, és Borosnéhoz vágta azt a két gombot, ami a markában maradt.

Ettől a naptól kezdve ellenségekké váltak, és ott törtek borsot egymás orra alá, ahol csak tudtak. Borosné például a műterem ablaka elé teregette kimosott ruháit, ágyne-műit, hogy elvegye a fényt a festőkisasszony elől, a vörös hajú pedig olyan festékcsíkokkal dekorálta a száradó holmit, ami igen kifinomult ízlésre és színérzékre vallott. Ezzel a módszerrel aztán sikerült visszavonulásra kényszerítenie az öreglányt, és újra világságot teremtenie alkotómunkájához.

Már erősen szürkült, és az udvarra sejtelmes árnyak feküdtek. Borosné békebeli fotelébe süppedve újabb csipketerítőt horgolt percnként hat centiméteres sebességgel. Még mindig a szőlői miatt bosszankodott. Öregedő agyának kerekai nyikorogva forogtak abban reménykedve, hogy némi logikával talán sikerül fényt deríteniük annak a személynek a kilétére, aki rátette a kezét a gyümölcsökre. Számba vettek mindenkit, méricskéltek őket, indítékot kerestek, és hamarosan biztos tippet sugalltak az asszonynak.

Azonnal fel is állt, letette kézimunkáját, és kárörvendő mosollyal buktaarcán elindult a pincébe, hogy felhozza megboldo-

gult urának, a lakatosmesternek a szerszámosládáját. Remélte, megtalálja benne azt a régi kulcsot, ami nyitja a műterem ajtaját. Azt az ajtót, amely mögött oly sok boldog évet töltött együtt szerelmetes férjével, akinek halála után anyagi okokból kénytelen volt megalázkodva átköltözni az udvar legkisebb lakásába. Abba az egyetlen, szűk szobácskából álló lyukba, amelyhez sem konyha, sem kamra nem tartozott, ahol bármit is tárolhatott volna, a szőlőt is beleértve, és amelynek rácsos ablaka mögül gyűlölködve és bosszút forralva figyelte azokat a betolakodókat, akik elfoglalták egykori kedves otthonát, meggyalázva ezzel az ő legszentebb emlékeit.

Izgatottan tárta fel a nyikorgó pinceajtót, felkapcsolta a villanyt, és leslattyogott a lépcsőkön. Amikor az utolsó grádicsához ért, megtorpant. A lejáratnál szemben, a fal melletti kecskelábú asztalon ott voltak a szőlői! Úgy, ahogy tegnap ott hagyta, a körtével a közepén. A gyümölcsök kíváncsan pompáztak a lámpafényben.

Az özvegy egy darabig úgy állt ott, mint egykor a csíksomlyói búcsún a csodatevő Mária előtt, aztán előrelépett, és a szőlők után nyúlt.

Amikor egy óra múlva Miskolczi úr, a cipész lement a pincébe néhány kaptafáért, a földön találta az eszméletlen Borosnét, aki egy nagy méretű kartonlapot szorongatott, amit valamilyen okból magára ránthattott. Mire a mentő megérkezett, már a szomszédok is összesereglettek.

– Agyvérzést kapott, de még él – mondta az orvos, és szólt, hogy hozzák le a hordágyat, majd nagy nehezen lefejtette az asszony ujjait a kartonról, amit maga felé fordított. Úgy tűnt, hogy egy pillanatra elakad a lélegzete. – Hatalmas Isten! – kiáltott fel. – Milyen gyönyörű csendélet! Mester munka! Még egy kicsit száradnia kell. Van itt a betegnek hozzátartozója? – kérdezte aztán, és a hisztérikusan felsíró Micikének óvatosan átnyújtotta a festményt. – Vigyázzon rá, hölgyem, mert ez nagyon értékes darab! Kész kincs. Nekem elhiheti, értek hozzá. Ennek az árából akár egy márvány sírkövet is csináltathat a mamának, ha meg találna halni – mondta komolyan, aztán elindult föl-felé a lépcsőn a Borosnét cipelő mentősök után.

NÉVJEGY

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyváradi) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió váradi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg,